

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС»

Рівень освіти
Спеціальність
Освітня програма

Перший
(бакалаврський)
231 Соціальна робота
Соціальна та молодіжна
робота
4-й семестр (7,8 чверть)
4 кредити ЄКТС
(120 годин)

Тривалість викладання
Кількість кредитів

Заняття:

лекції:

1 година на тиждень

практичні:

2 години на тиждень

Мова викладання

українська

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП» <https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=6946>

Кафедра, що викладає Державне управління і місцеве самоврядування

Консультації: за окремим розкладом, погодженим зі здобувачами вищої освіти

Онлайн-консультації: Sorokina.N@nmu.one

Викладач:

Сорокіна Наталія Григорівна

д.держ.упр, професор, професор кафедри

Персональна сторінка

<https://palsg.nmu.org.ua/ua/kafedra/teachers/Sorokina/Sorokina.php>

E-mail:

Sorokina.N@nmu.one

1. Анотація до курсу

Підписання Угоди про асоціацію, отримання Україною статусу кандидата на членство в ЄС та відкриття переговорного процесу щодо вступу до Європейського Союзу створюють нові стратегічні перспективи для поглиблення євроінтеграційних процесів у нашій державі і ставить на порядок денний необхідність детального вивчення еволюції та сьогодення європейської інтеграції, європейського досвіду здійснення соціальної політики.

Під час вивчення цієї дисципліни Ви ознайомитесь із ключовими питаннями генези та розвитку соціальної держави, її еволюції в умовах європейської інтеграції, законодавством та інституційною базою реалізації соціальної політики в країнах Європейського Союзу, основними напрямками та складовими соціальної політики ЄС. У Вас буде можливість розвинути навички аналізу здійснення соціальної політики в Європейському Союзі та робити висновки щодо адаптації європейського досвіду до умов України.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – формування у здобувачів вищої освіти цілісної системи знань щодо основних проблем та особливостей формування, розвитку та еволюції соціальної політики та регулювання соціальних відносин в Європейському Союзі (ЄС).

Завдання курсу:

- розглянути законодавство, принципи та інституційну базу реалізації соціальної політики в ЄС;
- ознайомити з актуальними проблемами соціального розвитку ЄС та ступенем їх вирішення;
- розглянути концепції, моделі, напрями, складові соціальної політики ЄС та ефективні методи вирішення соціальних проблем;
- ознайомити з основними сучасними тенденціями розвитку соціальної політики в ЄС та навчити робити висновки щодо впливу цих тенденцій на подальший розвиток соціальної політики в Україні в процесі набуття нею членства в ЄС;
- навчити обґрунтовувати напрями вдосконалення соціальної політики.

3. Результати навчання

Дисциплінарні результати навчання:

- продемонструвати знання теоретичних засад соціальної держави, її функцій та ознак; ідентифікувати еволюційні етапи розвитку концепції соціальної держави та розрізнити ключові моделі (ліберальну, консервативну, соціал-демократичну тощо), що існують у європейському просторі;
- продемонструвати розуміння генези та інституційної структури ЄС у контексті формування соціального порядку; обґрунтовувати відповідність соціальних ініціатив фундаментальним європейським цінностям; критично аналізувати ключові ідеї, механізми та сучасні тенденції трансформації європейської соціальної політики;
- демонструвати здатність до критичного аналізу стану європейського ринку праці, виявляючи сучасні суперечності (від циклічного безробіття до структурного дефіциту кадрів); демонструвати розуміння пріоритетів Європейської стратегії зайнятості та вміння оцінювати ефективність її впровадження на національних рівнях;
- продемонструвати здатність аргументувати значення соціального партнерства та діалогу як фундаменту стабільності в ЄС; розрізнити принципи побудови систем соціального захисту та пропонувати підходи до вирішення актуальних соціальних проблем (демографія, міграція, нерівність) на основі європейського досвіду.

4. Структура курсу

ЛЕКЦІЇ

Тема 1. Концептуальні основи та типологія моделей соціальної держави

- 1.1. Сутність, функції та ознаки соціальної держави.
- 1.2. Виникнення та розвиток концепції соціальної держави.
- 1.3. Порівняльний аналіз моделей соціальної держави.

Тема 2. Становлення соціальної політики Європейського Союзу

- 2.1. Генеза та інституційна структура Європейського Союзу
- 2.2. Відповідність соціальної політики загальним європейським цінностям
- 2.3. Механізми та інструменти соціальної політики ЄС

Тема 3. Особливості реалізації соціальної політики ЄС

- 3.1. Мета та головні ідеї європейської соціальної політики
- 3.2. Тенденції сучасної соціальної політики європейських країн крізь призму стратегії сталого розвитку
- 3.3. Основні інституції та допоміжні структури ЄС у сфері соціальної політики

Тема 4. Ринок праці в Європі: основні проблеми та тенденції розвитку

- 4.1. Особливості Європейської стратегії зайнятості
- 4.2. Пріоритети політики зайнятості в країнах ЄС
- 4.3. Сучасні тренди та суперечності європейського ринку праці: від безробіття до дефіциту кадрів

Тема 5. Складові соціальної політики ЄС

- 5.1. Основні соціальні проблеми Європи та загальні підходи до їх вирішення
- 5.2. Політика соціального партнерства та соціальний діалог в суспільстві як основа успішної соціальної політики в країнах ЄС
- 5.3. Поняття соціального захисту та принципи, механізми побудови концепції соціального захисту в ЄС

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

1. Концептуальні основи та типологія моделей соціальної держави
2. Становлення соціальної політики Європейського Союзу
3. Особливості реалізації соціальної політики ЄС
4. Ринок праці в Європі: основні проблеми та тенденції розвитку
5. Складові соціальної політики ЄС

Індивідуальне завдання: «Характеристика соціальної політики ЄС» полягає у розкритті та захисті здобувачами вищої освіти відповідей на питання:

1. У чому полягала необхідність формування єдиної соціальної політики після виникнення ЄС;
2. Яка інституційна база реалізації соціальної політики в країнах ЄС;
3. Розкрити класифікацію моделей соціальної політики в ЄС;
4. Навести основні соціальні проблеми Європи та загальні підходи до їх вирішення.

Підготовлені відповіді представити до обговорення в групі. Під час представлення результатів виконання індивідуального завдання передбачено процедуру peer-assessment (оцінювання з боку інших здобувачів освіти).

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

Комп'ютерне та мультимедійне обладнання. Активованій корпоративний акаунт НТУ «ДП» (student.i.p@nmu.one). Microsoft Office 365. Гаджети з можливістю підключення до Інтернету. Перевірений доступ з ПК чи мобільного гаджету до застосунків Microsoft Office: Teams, Forms, Whiteboard, OneNote. Платформа дистанційного навчання НТУ «ДП» Moodle. Інстальований на ПК та мобільних гаджетах пакет програм Microsoft Office (Word, Excel, Power Point).

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

Загальні критерії досягнення результатів навчання відповідають описам 6-го кваліфікаційного рівня НРК.

6.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати **підсумкову оцінку** з навчальної дисципліни **на підставі поточного оцінювання знань** за умови, якщо набрана кількість балів складатиме не менше 60 балів. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Теоретична частина оцінюється за результатами поточного тестування під час лекції на останньому тижні навчання. Поточний тест складається з 20 закритих тестових запитань, кожне з яких має одну правильну відповідь. За кожну правильну відповідь нараховується 2 бали. Загалом за поточне тестування отримується максимум **40 балів**.

Практична частина оцінюється за результатами:

- участі у практичних заняттях (відповіді на запитання, участь у дискусіях, командна робота, рольові ігри, презентація окремих питань тощо). За несвоєчасне виконання практичних завдань оцінка знижується на 50%. Сумарна максимальна кількість балів за роботу на практичних заняттях протягом семестру становить 40 балів;

- виконання та захисту індивідуального завдання (публічна презентація, відповіді на запитання, участь у фаховій дискусії). Максимальна оцінка за цей вид роботи становить 20 балів.

Загалом за практичну частину під час поточного оцінювання здобувач може отримати максимум **60 балів**.

Отримані бали за теоретичну та практичну частини додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати **100 балів**.

Розподіл максимальної кількості балів за складовими поточного контролю:

Теоретична частина	Практична частина	Разом
40	60	100

6.3. Критерії підсумкового оцінювання: у випадку якщо здобувач вищої освіти за поточною успішністю отримав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку проводиться **підсумкове оцінювання (диференційований залік)** під час сесії. Якщо здобувач не здав у письмовій формі виконане індивідуальне завдання, він отримує незадовільну підсумкову оцінку з дисципліни.

Залік проводиться у вигляді комплексної контрольної роботи, яка включає запитання з теоретичної та практичної частини курсу. Білет складається з **20 тестових завдань з теоретичної частини** із чотирма варіантами відповідей, одна правильна відповідь оцінюється в 2 бали (разом 40 балів) та 12 тестових завдань з практичної частини, кожне з завдань оцінюється максимум у 5 балів (разом 60 балів), причому:

– 5 балів – відповідність еталону;

- 4 бали – відповідність еталону з незначними помилками;
- 3 бали – часткова відповідність еталону, питання розкрито не повною мірою;
- 2 бали – наведено лише загальне розуміння питання, відповідь неповна та містить значні помилки;
- 1 бал – невідповідність еталону, але відповідність темі запитання;
- 0 балів – відповідь не наведена або не відноситься до теми запитання.

Отримані бали за відкриті та закриті тести додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за підсумковою роботою здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності. Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів) що можуть використовуватися в освітньому процесі. Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка»: https://old.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/Положення_запобіг_виявл_плагіат-2025.pdf.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

Політика щодо використання штучного інтелекту під час опанування курсу регламентується відповідними нормами «Політики щодо використання штучного інтелекту в діяльності Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»: https://old.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/Політика_ШІ_2025.pdf.

7.2. Комунікаційна політика.

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на тиждень (щонеділі) поштової скриньки на Office365 та відвідування групи дисципліни у Microsoft Teams.

Рекомендуємо створити профілі та підписатися на сторінку кафедри державного управління і місцевого самоврядування у Facebook: <https://www.facebook.com/kafedra.publicmanagement/>.

Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота у рамках дисципліни дистанційно у застосунку Microsoft Teams та на корпоративній платформі Moodle (www.do.nmu.org.ua). Усі письмові запитання до викладача стосовно дисципліни мають надсилатися на університетську електронну пошту або до групи у Microsoft Teams.

7.3. Політика щодо перекладання.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перекладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4. Відвідування занять.

Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим.

Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності.

Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту.

Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи.

Здобувачу вищої освіти, чий стан здоров'я є незадовільним і може вплинути на здоров'я інших здобувачів вищої освіти, буде пропонуватися залишити заняття (така відсутність вважатиметься пропуском з причини хвороби).

Оцінки неможливо отримати під час консультацій або інших додаткових годин спілкування з викладачем. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватися дистанційно - в онлайн-формі, за погодженням з викладачем.

7.5. Політика щодо оскарження оцінювання. Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6. Зарахування результатів навчання, які отримані у неформальній освіті. Зарахування результатів навчання, які отримані у неформальній освіті. Здійснюється відповідно до «Положення про визнання в Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка» результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті» <https://surl.li/keqnoq>

7.7. Участь в анкетуванні.

Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувачам вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (MS Forms). Посилання на форму буде розміщено у Teams курсу. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Бородін Є.І., Сорокіна Н.Г. Соціальна політика: навчальний наочний посібник / М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». [Електрон. ресурс]. Дніпро : НТУ «ДП», 2023. URL: <http://surl.li/ussoe>

2. Бородін Є.І., Сорокіна Н.Г., Хожило І.І. Методичні рекомендації до практичних занять з дисципліни «Соціальна політика» для здобувачів ступеня бакалавра спеціальності 231 Соціальна робота / Міністерство освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». Дніпро : НТУ «ДП», 2023. 35 с.

3. Дегтяр А. О., Ковальчук В. Г. Публічна політика у сфері соціально-гуманітарного розвитку : конспект лекцій. Харків : ХАІ, 2021. 95 с.

4. Історія та теорія соціальної політики України: навч. посібн. / А.О. Ярошенко, Т. В. Семигіна, Н.В. Сухицька. За ред. А.О. Ярошенко. К., НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 289 с.

5. Николаєва В. І. Європейський досвід управління розвитком системи соціальної роботи : навчально-методичний посібник. Полтава : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2023. 126 с.

6. Організація і надання соціальних послуг в Україні в умовах воєнного стану: виклики сьогодення: колективна монографія / за ред. В. Николаєвої, Дніпро : ПДТУ, 2025. 546 с. (авт. С. 151-180) URL: <https://surl.li/jdtzhz>

7. Прокопенко Л. Л. Інституційна система ЄС: навч. посіб. / Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, Н. М. Рудік. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2018.

8. Сорокіна Н.Г. Дистанційний курс з дисципліни «Розвиток соціальної політики ЄС» на платформі Moodle для бакалаврів спеціальності І 10 Соціальна робота та консультування, 2025 рік. URL: <https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=6946>

9. Соціальна політика : навч. посіб. / Л. Д. Климанська, В.Є. Савка, Н. М. Хома [та ін.] ; за заг. ред. В. М. Пічі та Я. Б. Турчин. – 2-ге вид. випр. і доповн. Львів : «Новий Світ-2000», 2020. 318 с.

10. Соціальна і гуманітарна політика : підручник / [авт. кол. : В. П. Трощинський, В. А. Скуратівський, М. В. Кравченко та ін.] ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського. К. : НАДУ, 2016. 792 с.

Нормативні документи

1. Договір про Європейський Союз 1992 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text.

2. Договір про функціонування Європейського Союзу 1957 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text.

3. Хартія основних прав Європейського Союзу 2000 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text.

4. Про деякі заходи щодо виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції : Постанова Верховної Ради України від 29.07.2022 № 2483-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2483-20#Text>.

5. Директива (ЄС) 2019/1152 про прозорі та передбачувані умови праці в Європейському Союзі. URL: <https://cutt.ly/t1dUBwg>.

6. Директива (ЄС) 2019/882 Європейського Парламенту та Ради від 17 квітня 2019 року про вимоги до доступності продуктів та послуг. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019L0882>.

7. План дій з реалізації Європейського стовпа соціальних прав на 2021– 2030 роки. URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-socialrights-action-plan_en. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу. URL: <http://www.eurodocs.sdla.gov.ua>.

8. Європейська соціальна хартія від 18 жовтня 1961 р. № 35. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_300.

Допоміжна література:

1. Баранник Л. Б., Корягіна Т.В. Соціальний захист громадян : навч. посіб. 3-тє вид., допов. і перероб. Дніпро : Ун-т мит. справи та фінансів, 2020. 271 с.

2. Білозір О.В. Особливості формування та реалізації соціальної політики в країнах європейського союзу. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2019 р. № 3 (67). С. 23-26

3. Бондаренко С.М., Бугас Н.В. Соціальна політика держави як основа забезпечення соціального розвитку. *Державне управління : удосконалення та розвиток*. 2021. № 2. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1981>

4. Забезпечення національної безпеки України в умовах входження України до європейського та євроатлантичного просторів : монографія / В. І. Абрамов [та ін.] ; за заг. ред. Ю. В. Мельника, Л. М. Шипілової. Київ : НАДУ, 2019. 108 с.

5. Корецька Т. К. Державне регулювання соціального захисту населення регіону : монографія. Луцьк : Галяк Ж. В. [вид.] : Волиньполіграф, 2021. 163 с.

6. Куйбіда В. С., Пасічник В.М. Засади державної політики національної безпеки України : монографія. Київ : НАДУ, 2020. 488 с.

7. Олещенко В. Новітня політика Європейського Союзу у сфері соціальних прав. Збірник наукових праць НАДУ. Випуск 1. 2020. С. 58–64. URL: <https://scholar.archive.org/work/rylnuwiiuvcpto2sz6irkx6yja/access/wayback/http://zbirnyk-nadu.academy.gov.ua/article/download/209004/209151>.

8. Орловська І.Г. Європейський стовп соціальних прав як орієнтир соціальної політики України в умовах Європейського вектора розвитку. Південноукраїнський правничий часопис. 2022. №4.Ч.2. С.40-46. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2022.4.2.7>

9. Рим О.М. Правові аспекти реалізації Європейським Союзом політики у сфері зайнятості. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». 2019 № 37. С. 154–158. URL: <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc37/juspradenc37.pdf#page=154>

10. Сидорчук О. Г. Соціальна безпека: державне регулювання та організаційно-економічне забезпечення : монографія. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. 492 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Представництва Європейського Союзу в Україні. URL: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_uk.htm

2. Верховна Рада України: офіційний веб-портал. URL: <http://rada.gov.ua/>

3. Глосарій термінів Європейського Союзу URL: <http://europa.dovidka.com.ua/#123>

4. Європейська інтеграція. *Урядовий портал.* URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246396130&cat_id=223223535

5. EU institutions and bodies. Access mode: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_en.htm